

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887.

Första Kammaren.

N:o 5.

Fredagen den 27 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälles och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 7, i anledning af väckta motioner om ändring af 26 kap. 2 § byggningsbalken;

n:o 8, i anledning af väckt motion om tillägg till 17 kap. 16 § rättegångsbalken; och

n:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

Föredrogs å nyo och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts den 25 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående ändrade bestämmelser rörande vilkoren för varors kringförande till försäljning.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 25 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 16.

Föredrogs och bifölls statsutskottets den 25 i denna månad bordlagda memorial n:o 17, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 25 innevarande maj bordlagda utlåtanden n:is 4—6.

1 punkten.

*Tillfälligtoneför-
bättring för em-
bets- och tjenste-
män i kommers-
kollegium.*

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens sjetta hufvudtitel.

Friherre Klinekowström: Mot det nu föredragna mom. A af den första punkten har jag ingenting att invända; men deremot finner jag åtskilligt att anmärka mot det följande mom. B med afseende på dispositionen af besparingarne å aflöningar inom kommerskollegium, i hvilket mom. föreslagits en anordning, som jag för min del anser både öfverflödigt och onyttigt. Utskottet har här framlagt ett förslag till ökad lönereglering för detta embetsverk, grundadt på uppgifter, dem utskottet säger sig »under hand» hafva erhållit. Jag kan ej rätt fatta hvad detta »under hand» innebär, så mycket mindre, som mig synes att grannlagenheten emot Riksdagen fordrat att utskottet nämnt, hvarifrån det fått sina upplysningar, såvida utskottet icke hittat dem på gatan. Det är icke utan sin vigt för Riksdagen, som skall besluta öfver frågan, att veta hvarifrån dessa uppgifter förskrifva sig och hvilken *myndighet*, som lemnat statsutskottet desamma.

Kongl. Maj:t har enligt detta mom. egentligen begärt full dispositionsrätt öfver uppkommande besparingar å löner eller indragna tjänster i kollegium, i ändamål att dess nuvarande tjänstemän skulle blifva bättre aflönade än hittills och på ett jemnare sätt, jemfördt med tjänstemännen inom andra embetsverk, än hvad nu är förhållandet. Men, mine herrar, när man tänker på att kommerskollegium är ett embetsverk, som är afsedt att fullständigt indragas, när en gång den stora frågan om ett nytt statsdepartement för jordbruk och industri blifvit af statsmagterna afgjord, finner jag en sådan lönereglering, som här ifrågasättes, fullkomligt öfverflödigt.

Jag tror icke heller att kommerskollegiets embets- och tjänstemän äro så strängt sysselsatta, att de icke mycket väl kunna komma ut med den aflöning, som hittills blifvit dem bestädd.

Det gäller här icke någon stor summa, det är sant, och jag skulle icke besvärat kammaren med något yttrande i denna fråga, derest jag ej ansett densamma vara af *principiel* natur. Jag anser nemligen, att det finnes icke endast en utan två utvägar att ställa tjänstemännen lika med hänsyn till aflöningsförhållandena. Den *ena* är att höja de lägres aflöning till samma belopp, som de högre aflönades, den *andra* utvägen, mine herrar, är att minska lönerna för dem, som hafva för mycket, hvarigenom de kunna

komma i jembredd med de öfriga. Och jag skulle mycket miss- taga mig, om icke en allmän mening i landet så småningom ar- betar sig fram, den nemligen, att en ny lönereglering för alla sta- tens embets- och tjenstemän med första *lör* genomföras. Man har nemligen funnit, att embetsmännen hos oss äro vida högre aflönade, än de äro i många andra länder. Ett annat talande skäl för en revision af embetsmännens löner ligger deruti, att de i allmänhet ej äro mera sysselsatta, än att de kunna åtaga sig mångfaldiga och betydliga enskilda uppdrag, som stundom bereda dem ganska stora inkomster. En embetsman, som ej är mera sysselsatt i statens tjenst, än att han samtidigt kan sköta en mängd dylika befattningar, är ingen ovanlig företeelse. En sta- tens löntagare bör dock icke åtnjuta större arfvode, än som nätt och jemnt svarar emot hans arbete i statens tjenst och för statens räkning.

*Tvåfällig löneför-
bättring för em-
bets- och tjenste-
män i kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Det är af dessa principiella skäl, och då jag hoppas och tror att en blifvande Riksdag skall komma mycket närmare målet, el- ler en sådan revision af embetsmännens löneförhållanden, som jag för min del anhåller om afslag å mom. B af nu föredragna punkt.

Friherre von Essen, Fredrik: I motsats mot den siste ärade talaren tillåter jag mig att yrka bifall till statsutskottets förslag, hvilket öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts proposition och synes mig just egnadt att befordra den sparsamhet med statens medel, som af samme ärade talare så lifligt förordats. Det torde vara känt för flertalet af de kammarens ledamöter, som voro med vid den riksdag, då kommerskollegium ställdes, så att säga, under ut- redning, att efter den tiden icke någon embets- eller tjensteman i detta verk kunnat tillsättas annat än på förordnande. De ega alltså icke samma förmåner som tjenstemän på ordinarie stat i afseende på pensionsrätt m. m. Icke heller hafva de kommit i åtnjutande af de förmåner, hvilka kommit de embetsmän till del, som tillhöra de på senaste tiderna reglerade embetsverken. För att bereda någon förbättring i vilkoren för dessa, som sålunda äro sämre lottade än deras vederlikar i andra statens verk, har Kongl. Maj:t under flera år begagnat de löner, som i följd af vissa tjensters upphörande indragits, i sammanhang hvarmed ett ökad arbete lagts å tjensternas innehafvare. Detta har fortgått hela tiden, och Riksdagen har funnit det fullt i sin ordning, då tjenstemännen i kommerskollegium icke kunnat tillsättas annat än på förordnande.

För att göra saken mera åskådlig har utskottet förskaffat sig en uppgift på de lönebelopp, som dessa tjenstemän uppbära, och äfven uppställt en jmförande tabell öfver dessa och andra tjen- stemäns i samma lönegrad inkomster. Och det måtte väl vara utskottet tillåtet att förskaffa sig sådana siffror och ansvara för deras riktighet. Att utskottet erhållit dem under hand kan väl

Tillfällig löneför-
bättring för em-
bets- och tjänste-
män i kommers-
kollegium.
(Forts.)

ej vara någon anledning till klander mot utskottet, då utskottet åtager sig ansvaret för dessa siffror.

Af denna tablå framgår, derest kammaren vill taga den- samma i skärskådande, att den aflöning, som kollegium, inberäk- nadt den begärda löneförbättringen, nu uppbär, understiger med 7,260 kronor den aflöning, som af tjänstemännen i liknande cen- trala embetsverk åtnjutes.

Till betäckande af denna skilnad finnas nu 5,900 kronor, hvadan en brist på cirka 1,300 kronor vid jmförelsen uppstår.

Det har också nu inträffat, att 3 kommerseråd arbeta, der det förut varit 4, och det oaktadt göromålen inom kollegium tilltagit.

Det kan väl ej anses annat än med god ordning öfverens- stämmande, att med ökad arbete äfven aflöningen ökas, helst då, såsom här eger rum, beloppet ändå ej gör kollegiets embets- och tjänstemän fullt likställiga med deras vederlikar vid andra jem- förliga centrala embetsverk.

Detta belopp skall emellertid ej komma att öfverskridas, äf- ven om arbetena skulle än ytterligare ökas.

Sålunda tror jag att det finnes fullgoda skäl att gå till väga på det sätt, Kongl. Maj:t här föreslagit. Att, såsom Friherre Klinckowström förordat, beträda en motsatt väg och försöka åstad- komma en nedsättning i samtliga lönerna inom alla de embets- verk, hvilkas löner nyligen reglerats, derpå vet jag ej om Riks- dagen kan ingå. Men skulle Riksdagen vilja det, så kan den saken i allt fall ej utföras och komma till effektiv verkan förr än i en mycket afågsen framtid, i den mån de äldre embetsmän- nen afgå, ett tiotal år eller ännu längre härefter.

På grund af hvad jag nu anført får jag anhålla om bifall till statskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Det är blott två små anmärk- ningar, jag har att göra mot hvad den senaste ärade talaren be- hagade yttra. För det första åtog han sig att ansvara för rigtig- heten af de uppgifter, som lemnats statsutskottet.

Jag vet verkligen icke, om den ärade talaren har fullmägt från utskottets öfriga ledamöter att binda sig och dem vid ett så- dant ansvar. För min del tviflar jag derpå.

Hvad han vidare nämnde om, att jag ville åstadkomma jem- likhet mellan tjänstemännen i kommerskollegium och i andra embetsverk genom att nedsätta alla de öfriges löner, så misstog han sig äfven deruti storligen.

Jag har sagt, att den meningen arbetar sig så *småningom fram* och mognar i landet, att det är nödvändigt att göra en ny revision af samtliga löner, hvilken ock troligen snart torde komma att ega rum.

Och för öfrigt tror jag mig om att kunna försvara den åsig- ten, att tjänstemännen i vårt land äro långt ifrån så sysselsatta,

att de kunna anses kräfvä den aflöning, som de för närvarande åtnjuta, och beviset härför kan genom undersökning lätt vinnas. Man skall då kunna inhemta, hurusom åtminstone våra högre aflönade embetsmän hafva tillräckligt tid öfver att sysselsätta sig med mångfaldiga extra och ganska indräktiga befattningar.

Jag yrkar fortfarande afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen att, då i afseende på mom. a) i förevarande punkt under öfverläggningen endast yrkats bifall till utskottets hemställan, under det att deremot beträffande mom. b) yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels afslag derå, propositioner torde böra framställas särskildt för hvarterdera momentet.

Härefter gjordes proposition på bifall till utskottets hemställan angående mom. a); och förklarades denna proposition vara med ja besvarad.

Vid sedermera framställda propositioner å de yrkanden, som förekommit beträffande mom. b), förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet deri hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

Lades till handlingarne.

4—7 punkterna.

Biföllos.

8 punkten.

Friherre Klinckowström: Ehuru den summa, om hvilken här är fråga, visserligen ej är betydande, så finner jag dock, i likhet med hvad jag förut nämnt, det vara af princip nödvändigt att afslå nu ifrågasatta 2,800 kronor, till så kallad »vikariatsersättning, arvode åt extra ordinarie tjenstemän, rit- och skrifbiträde». Huruvida det kan vara nödvändigt att sysselsätta extra biträden för arbetena uti den ifrågavarande väg- och vattenbyggnadsstaten är någonting, som jag ej på grund af erfarenhet vågar påstå. Men jag tycker att de nuvarande tjenstemännen mycket väl böra kunna komma ut med de arbeten, som förekomma; men i alla fall finnas besparingar på hufvudtiteln, hvilka borde kunna användas för så ringa summor, som 2,800 kronor.

På grund häraf anhåller jag att kammaren ville afslå hvad statsutskottet hemställt i 8:de punkten.

*Förhöjdt anslag
till vikariats-
ersättning m. m.
i väg- och vat-
tenbyggnadssty-
relsen.*

*Tillfällig löneför-
bättring för em-
bets- och tjenste-
män i kommers-
kollegium.
(Forts.)*

Förhöjdt anslag
till vikariatsersättning m. m.
i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
(Forts.)

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Som kammaren af Kongl. Maj:ts proposition kan inhemta, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, just med afseende å det betydligt ökade arbetet inom styrelsen efter det stat senast fastställdes för styrelsen, föreslagit såväl löneförbättring för dess tjenstemän som extra anslag dels till anställande af fast aflönade personer och dels åt tillfälliga biträden.

Styrelsen hade dervid framhållit, att 1883 års riksdagsbeslut med afseende å odlingslånefonden hade föranlett betydligt ökade arbeten för styrelsen, vidare att anslagen till vägbyggnadsfonden sedan dess vuxit från 300,000 till 4 och 500,000 kronor, samt slutligen hade styrelsen framhållit, hurusom i följd af den ifrågasatta och, som det synes af senaste statsverkspropositionen, numera genomförda förändringen beträffande granskning af räkningarne öfver vägundersökningar nytt arbete drabbat styrelsen. Med hänsyn härtill hade styrelsen föreslagit dels lönetillökning för kammeraren och båda byråingenjörerna och dels att detta anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjenstemän, rit- och skrifbiträde skulle höjas från dess nuvarande belopp, 7,200 kr., till 10,000 kr. Och slutligen hade styrelsen föreslagit ett särskildt extra anslag af 4,000 kr. till kamrerarebiträde samt 1,000 kr. tillökning i revisorns arvode. Vid betraktande af styrelsens framställning i ämnet kunde jag ej finna annat, än att styrelsens arbeten i väsentlig mån ökats, men å andra sidan ansåg jag dock, att en lönetillökning icke borde ifrågakomma så nyss efter det staten bestämts, eller ens anslag till fasta biträden ifrågasättas. Jag antog nemligen, att i någon mån dessa ökade arbeten kunde sedermera försvinna, men att så länge de påginge de borde kunna afhjelpas genom anslag till extra biträden. Friherre Klinckowström ansåg, att om det vore fråga om anställande af extra biträden, så vore icke så mycket att anmärka. Men det är just detta, som det nu är fråga om. Det synes nemligen af den kongl. propositionen, att Kongl. Maj:t icke vill begära någon förhöjning i tjenstemännens löner, utan endast anslag för *tillfällig arbetshjelp*, när sådan af behovet påkallas; och då statsutskottet gifvit Kongl. Maj:ts förslag det erkännande, att den begärda anslagstillökningen, enligt utskottets åsigt, »är betingad af oundgängligt behof», så synes, som man på det sättet åtminstone borde tillmötesgå styrelsens framställning, att det ifrågavarande beloppet höjes från 7,200 kr. till 10,000 kr., hvartill jag hoppas att kammaren måtte lemna sitt bifall.

Friherren von Essen, Fredrik: Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad ut-

skottet i förevarande punkt hemställt och sedan på afslag derå, hvarefter propositionen på bifall till utskottets hemställda förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

9—10 punkterna.

Biföllos.

11 punkten.

Anslag till landtmannaskolor.

Herr von Baumgarten: Då en af statens landbruksskolor blifvit mig anförtrodd, anser jag att kammaren med skäl kan fordra att jag i föreliggande fråga yttrar min åsigt.

Genomgår man den historik, hvilken komiterade för ordnande af landbruksundervisningen upprättat, skall man finna, att undervisningen hos oss för närvarande mest öfverensstämmer med den i Frankrike rådande, och att det förslag, komiterade afgifvit, närmast ansluter sig till den nuvarande landbruksundervisningen i Danmark. Men det har kommit till min kännedom, att man i sistnämnda land ingalunda är så belåten med undervisningen, utan att man till och med är betänkt på att omorganisera den, och röster hafva höjt sig för att modifiera den till öfverensstämmelse med vår. Här af synes det mig, som man borde vara mycket försigtig, då det gäller att inslä på den nu föreslagna vägen.

Af alla de auktoriteter, hvilka haft tillfälle att yttra sig i föreliggande fråga, hafva endast två af hushållningssällskapen, de i Kristianstads och Gotlands län, tillstyrkt rent bifall till komiterades förslag.

Af de öfriga hafva åtta afstyrkt det och 13 hyst större och mindre betänkligheter deremot.

Landbruksakademiens förvaltningsutskott har instämt med Norra Elfsborgs läns hushållningssällskap, som afstyrkt förslaget och sjelf stipulerat vissa vilkor, som Kongl. Maj:t borde fästa vid detsamma. Utskottet framkommer dessutom särskildt med ett förslag, som tilltalar mig mycket, och hvilket skulle varit mig ett nöje att förorda, derest det framlagts, nemligen att inskränka den praktiska undervisningen vid våra landbruksskolor och öka den teoretiska kursen. Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att klagomålen egentligen gälla att kursen är för lång. Men det är ingalunda nödvändigt att den är tvåårig, utan elever antagas nästan öfverallt på ett års kurs, och eleverna skulle komma att inhemta en tillräcklig undervisning uti de skolor, som sålunda skulle inrättas. Men det är en betydlig skilnad emellan att undervisas ett till två år eller blott 20 veckor och att på samma gång praktiskt inhemta undervisning i jordbruket och alla dess detaljer, med dess mångskiftande redskap m. m., som nu för tiden förekomma, än att blott teoretiskt höra det föredragas.

Förra årets landbruksriksdags utskott afstyrkte komiterades förslag och landbruksriksdagen förklarade sig icke vilja afgifva

Anslag till landt-
mannaskolor.
(Forts.)

utlåtande i denna fråga, då densamma utgjorde föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Styrelserna för landtbruksinstituten afstyrka äfven inrättandet af dessa landtmannaskolor.

Enligt min uppfattning bör staten icke anslå medel till enskilda företag eller för speciella behof, utan bör det utgöra föremål för den enskilda företagsamheten eller den kommunala om-
tänksamheten att inrätta skolor för mera bemedlade hemmans-
egares söner, på det att desse må kunna på ett mera behagligt
sätt lära sig jordbruket, och vore väl då bäst att vid folkhög-
skolorna öka kursen med några landtbruksämnen, såsom redan
sker vid 7 af dessa i riket. För *inträde* i dessa af komiterade
föreslagna skolor fordras kunskaper i icke mindre än nio läro-
ämnen, såsom t. ex. geometri, naturlära, fältmätning, afvägning,
bokföring, linearritning o. s. v., motsvarande fordringarne i 5:te
klassen vid de allmänna läroverken eller i 2:dra klassen vid de
tekniska läroverken. Man måste snart vara beredd på att in-
rätta förberedande skolor för inträdessökande till dessa af komi-
terade föreslagna anstalter med så stora fordringar. Den teore-
tiska kursen — någon praktisk kurs meddelas ju icke — om-
fattar sådana ämnen som fysik, kemi, botanik, zoologi, geologi,
jordbrukslära, husdjursskötsel, veterinärkunskap, byggnadslära,
geometri, fältmätning, afvägning, skogshushållning, bokföring, kart-
ritning, linearritning, mjölkhushållning m. m. — För jemförelses-
skull ber jag få nämna, att vid statens landtbruksskolor för när-
varande meddelas undervisning i geometri, jordbrukslära, hus-
djursskötsel, veterinärkunskap, hofbeslagslära, skogshushållning,
trädgårdsskötsel, räkning, rättskrifning, fältmätning, linearritning,
rapporters uppsättande m. m. Det synes mig att den kunskap
eleverna skulle i så många ämnen inhemta på den korta tiden
af 20 veckor icke kan blifva annat än ytlig samt ingifva hos
dem öfverdrifna föreställningar om den förvärfvade lärdomens
betydenhet och alstra mindre håg för att sjelf deltaga i de prak-
tiska göromålen, hvars vigt ingalunda bör förbises, i synnerhet
af den mindre jordbrukaren, som ofta får från mindre bördiga
tegar inhösta sina skördar och mera är i behof af praktisk dug-
lighet, då han icke är i tillfälle att hålla sig med biträden, som
i detta hänseende ersätta de brister af praktisk duglighet han
kan vara i saknad af och som den större jordbrukaren lättare
kan undvara, utan måste han sjelf vara en praktiskt duglig man,
som förstår att sköta alla detaljer i landtmannagöromålen. Öf-
ning och färdighet i landtmannaarbetens utförande, arbetshåg och
arbetslust äro de första och oeftergifligaste vilkoren, för att egare
eller brukare af mindre jordegendomar skola med framgång kunna
bedrifva sitt yrke, och vid våra landtbruksskolor inhemtas en för
den mindre jordbrukaren tillräcklig teori och praktik.

Komiterade yttra i sitt betänkande, att erfarenheten från folk-
högskolorna gifvit vid handen, att minst två månader åtgått,

innan elevernas omdöme hunnit utbildas, så att de kommit i tillfälle att genom sjelfstudium inhemta någon lärdom i dessa skolor. Således skulle endast återstå 10 à 12 veckor för inhemtande af denna i sanning ganska vidlyftiga kurs. — Vi ega till öfverflöd kunskapsrika ynglingar, men det är svårt för alla att få platser, och mångens lefnadsbana har kanske blifvit förfelad derigenom att han ryckts från de praktiska göromålen genom studier. Erfarenheten har också visat, att hemmansegaresönerna stå efter kroppsarbetarne och drängarne i praktisk öfning. Så inkommo t. ex. till Kronobergs läns landtbruksskola förra hösten såsom inträdessökande två hemmansegaresöner, hvilka, oaktadt det der är föreskrifvet, att eleverna skola visa intyg på att de minst ett år med håg och lust deltagit i de praktiska öfningarne, icke hade kört en plog. Sådana exempel förekomma kanske hvarje år. De dugligaste bland de mindre landtbrukarne ser man bland dem, som genomgått en landtbruksskola och derefter praktiserat såsom rättare eller fogdar vid större gårdar samt sedermera öfvertagit något arrende eller fädernegården.

Sedan Kongl. Majts förslag af utskottet vid detta års första riksdagsperiod ansetts icke kunna tillstyrkas, har Kongl. Maj:t ändrat förslaget och hänskjutit detsamma till hushållningssällskapen. För min del anser jag det mera värdigt att afslå förslaget än att hänskjuta det till hushållningssällskapen, hvaregenom man skulle anslå större summor, utan att veta med säkerhet, huru de verkligen komme att användas. Detta är i sanning en farlig princip, man här vill tillämpa. Skulle man förfara på samma sätt i fråga om t. ex. de allmänna läroverkens organisation och hänskjuta den saken till domkapiteln, skulle det visserligen vara ganska beqvämt, men jag tror icke att det skulle vara riktigt.

Dessutom har utskottet i sitt förslag bestämt olika anslag för dessa skolor, från 3,000 till 4,000 kronor. Derjemte skulle kommunerna eller landstingen bidra med lika mycket sjelfva, så att en sådan skola skulle kunna få ett anslag af 6,000 kronor. Det synes mig vara ett ganska högt belopp i betraktande af den korta tiden, hvarunder undervisningen skulle fortgå, och med hänsyn dertill att lokal, underhållskostnad m. m. skulle derutöfver tillkomma för dem sjelfva.

Vidare anser jag, att dessa skolor icke komma att gagna det svenska jordbruket, äfvensom att landtbruksundervisningen bör ordnas på en gång och i ett sammanhang, men icke, såsom nu skulle ske, styckvis, så att vi i år få landtmannaskolor och kanske nästa år landtmannahögskolor o. s. v.

På grund af hvad jag nu anfört och då jag för öfrigt anser, att vi för närvarande för statens räkning icke hafva behof af andra landtbruksanstalter än dem, som redan finnas och som af

Anslag till landt-
mannaskolor.
(Forts.)

alla auktoriteter väl vitsordats och godkänts, så yrkar jag afslag å utskottets förslag.

Herr statsrådet v. Krusenstjerna: Det uttalande, som nu afgifvits af den siste talaren, hvilken sjelf är föreståndare för en lägre landtbruksskola och således har fullständig kännedom om förhållandena inom det län han representerar, borde verkligen tillmätas stor betydelse, såvida nemligen Kongl. Maj:t accepterat det förslag, som framlagts af komiterade för ordnande af landtbruksundervisningen. Nu synes mig hans anmärkningar egentligen icke träffa målet.

Såsom kammaren har sig bekant, hade komiterade föreslagit, att landtmannaskolor skulle ingå såsom en nödvändig länk i landtbruksundervisningen med större betydelse än de lägre landtbruksskolorna, så att de förra skulle blifva hufvudsak och de senare undantag. Komiterade hade vidare tänkt sig att dylika landtmannaskolor skulle finnas i hela riket, alla inrättade efter samma, af komiterade i minsta detaljer utarbetade plan. Denna plan förutsatte, såsom talaren nämnde, stora inträdesfordringar och att eleverna skulle under en kort — jag antager allt för kort — tid inhemta en stor massa kunskaper i en mängd olika undervisningsämnen. Men detta förslag har Kongl. Maj:t icke accepterat. Kongl. Maj:t har i allt väsentligt anslutit sig till den uppfattning, som uttalats i landtbruksakademiens förvaltningskomité's sakrika utlåtande i frågan. Kongl. Maj:t har sålunda ansett, att de lägre landtbruksskolorna skulle bibehållas och deras organisation förblifva ungefärligen densamma som nu, dock med den af förvaltningskomitén framhållna och äfven af den siste talaren godkända inskränkning i elevernas praktiska öfningar, så att större utrymme lemnades för den teoretiska undervisningen och ökad garanti vunnos för att denna meddelades å tid, då eleverna vore mera mottagliga för undervisningen. — Men förvaltningskomitén har icke kunnat annat än medgifva, att till följd af särskilda förhållanden i vissa landsdelar det verkligen visat sig ett oundgängligt behof af annan undervisning än den de lägre landtbruksskolorna meddela; och detta behof har Kongl. Maj:t ansett böra af staten afhjelpas. Att ett sådant behof finnes visar förhållandet i Jemtlands, i Gotlands län, hvarest de lägre landtbruksskolorna måst upphöra, enär länens landtbrukaresöner icke ansett för sig fördelaktigt att besöka dem, hvaremot i Jemtlands län upprättats en själfständig landtmannaskola och på Gotland i samband med folkhögskolan och såsom en andra årskurs vid denna anordnats teoretisk undervisning i jordbruk. Andra bevis härför lemna de privata landtmannaskolor, som redan uppstått på flera ställen i riket, såsom i Skaraborgs län och i Skåne äfvensom i närheten af Stockholm och, jag tror, på flera andra platser. Att behofvet förefinnes torde äfven bevisas deraf, att af hushållningssällskapen,

efter min beräkning, 14 i princip godkänt statens skyldighet att på något sätt understödja landbruksundervisningsanstalter, som stå emellan de lägre landbruksskolorna och de högre landbruksinstituten. För min del kan jag icke förstå annat än att, såsom jag yttrat till statsrådsprotokollet, hvarhelst behovet af lägre landbruksundervisning är sig, det synes vara lika berättigadt till biträde af staten, blott trygghet förefinnes att behovet är verkligt och att dess tillfredsställande bör kunna vinnas i den form, som är ifrågasatt. Detta är innebörden af Kongl. Maj:ts förslag.

Det innebär icke — jag tillåter mig ännu en gång betona det — något godkännande af komiterades undervisningsplan, mot hvilken statsutskottet och äfven jag för min del hyst betänkligheter. Kongl. Maj:ts förslag afser icke att landtmannaskolor skola finnas öfverallt i landet eller att de alla skola vara stöpta i en och samma form, vare sig den af komiterade föreslagna eller någon annan. Men om man någonstädes vill hafva en annan landbruksundervisning, än den som nu finnes, och om behovet konstateras genom kommuners och enskildes offervillighet, då bör staten kunna lemna sitt understöd, alltid under förutsättning att vid pröfning formen befinnes tillfredsställande, i afseende å hvilken pröfning stor betydelse skulle vara inrymd åt de lokala myndigheterna. Om hushållningssällskapen icke vitsordade behovet, eller förslaget till organisation m. m. icke gillades, skulle ej något statsunderstöd lemnas. Vid sådant förhållande tror jag att tillräcklig garanti förefinnes för att anslag icke skulle meddelas åt andra anstalter, än sådana som verkligen vore nyttiga. Huru dessa skulle inrättas, finge bero på förhållandena i hvarje särskildt fall; undervisningsanstalterna kunna således antingen blifva sjelfständiga eller sättas i samband med andra läroanstalter, såsom med lägre landbruksskolor eller med folkhögskolor. Det senare har, som jag nämnde, försökts på Gotland och har vid inspektionen befunnits verka godt; det skulle ock hafva det goda med sig, att man på sådant sätt skulle få större kontroll och beständare form å folkhögskolorna, än de för närvarande hafva.

Friherre von Essen, Fredrik: Det är måhända öfverflödigt att yttra sig vidare i denna fråga, men då jag är mycket angelägen om att detta förslag bifalles, anhåller jag att få lägga några ord till hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrat till skingrande af de farhågor, den förste talaren framkastat rörande den tilltänkta nya organisationen. Han antog att de nya skolorna skulle vara öfverflödiga och kanske skadliga för de lägre landbruksläroverken. Jag kan icke finna någon anledning till ett sådant antagande. De lägre landbruksskolorna äro befolkade af andra personer än dem, för hvilka dessa nya skolor skulle inrättas. Det är alldeles tydligt, att de landt-

Anslag till landt-
mannaskolor.
(Forts.)

brukare, som behöfva arbetsförmän, rättare, måste söka dem hufvudsakligen bland sådane, som genomgått en lägre landtbruksskola, och icke bland dem, som genomgått en sådan landtmannaskola. För dem, som söka inträde i dessa skolor, passa åter icke de lägre landtbruksskolorna. Det finnes ynglingar, som icke hafva tillräckliga kroppskrafter eller vana att utföra tyngre arbeten, men som dock kunna utöfva en gagnande verksamhet såsom jordbrukare i sina hem eller annorstädes. Också kan det finnas hemmansegaresöner, som t. ex. inom Jemtlands och Gotlands län, i talrik mängd, hvilka icke vilja genomgå en kurs under två år, hvarför också dessa län önska erhålla landtmannaskolor. Dessa äro just afsedda för den stora mängd unge män, som anse sig icke kunna utföra de arbeten, som fordras i de lägre landtbruksskolorna, men icke hafva råd att söka undervisning vid de högre landtbruksskolorna i Alnarp eller Ultuna, hvilka dessutom icke hafva tillfälle att mottaga så stort antal elever, som önskligt vore.

Att behof af sådana landtmannaskolor redan ganska länge gjort sig kämbart, bevisar också den omständigheten, att ganska många privata sådana läroverk uppkommit. Enligt min åsigt är detta ett talande bevis för behofvet af de föreslagna nya skolorna, i synnerhet då man besinnar, att de enskilda läroverken i saknad af erforderlig materiel m. m. icke kunna lemna så fullständig undervisning, som vid de nu ifrågasatta skolorna kan meddelas.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, men vill blott besvara ett yttrande af den förste talaren. Det är ett misstag att 6,000 kronor skulle ansås för ett enda läroverk. Det är högst 4,000 kronor, som afses i sista punkten.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Anledningen hvarför jag begärt ordet i denna fråga är den, att jag deri har personlig erfarenhet. Jag har nemligen varit ordförande för en sådan skola, Ölmestads folkhögskolas andra afdelning, der undervisning meddelades i landtbruk. Min erfarenhet har dervid varit den, att skolan verkat godt och vunnit förtroende i orten. Mindre bemedlade hemmansegares söner besökte gerna denna skola. Jag vet icke hvad man har att anmärka mot dessa undervisningsanstalter, då fråga icke varit att borttaga de lägre landtbruksskolorna. Det finnes intresse för dessa landtmannaskolor, och det är här meningen att tillgodose båda slagen af skolor. Jag skulle vidare kunna anföra exempel från en folkhögskola i Nerike, som fick sin föreståndare från Ölmestads folkhögskola, och man lär vara mycket nöjd med den af honom derstädes inrättade undervisningskurs i landtbruk. Då jag har denna erfarenhet, vill jag i korthet framhålla angelägenheten af detta anslag och anhåller om bifall till hvad utskottet hemställt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr grefven och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition med öfvervägande ja besvarad.

Hr *von Baumgarten* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 11 punkten i statsutskottets utlåtande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51;

Nej—31.

12—15 punkterna.

Biföllos.

16 punkten.

Lades till handlingarna.

17—36 punkterna.

Biföllos.

37 punkten.

Herr Tham, Wilhelm: Ehuru statsutskottet yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition om anslag till utställningen i Köpenhamn och det sålunda är föga utsigt att kammaren beviljar det begärda anslaget, så och då jag anser denna fråga vara af vigt för vissa grenar af vår svenska industri, önskar jag likväl få i densamma yttra några ord. Det synes väl som utskottet haft goda skäl för sitt afstyrkande, då det kan stödja sig på afstyrkande utlåtanden i ämnet från åtskilliga hushållningssällskap, Stockholms handtverksförening och jernkontoret. Det kan också icke nekas att

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.*

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)*

några af de hushållningssällskap, som uttalat sig för deltagande i köpenhamnsutställningen, gjort det på ett mera lamt sätt. Men enligt mitt förmenande representera väl hushållningssällskapen hufvudsakligen Sveriges jordbruk, och det är ju tydligt att för jordbruksnäringen kan icke ett deltagande i utställningen i Köpenhamn bereda några särskildt stora fördelar. Att jernkontorets fullmäktige icke heller finna stort skäl att deltaga i utställningen förstår jag, ty en utställning af valsverksprodukter kan icke vara behöflig, då vårt svenska jern redan är väl känt i Danmark. Men för åtskilliga grenar af vår metallindustri och våra träförädlingsverk med flera industrigrenar, tror jag att ett deltagande från Sveriges sida skulle vara af stor nytta. Vi torde väl alla här vara ense om att vi behöfva en ökad marknad för våra produkter och vi torde äfven vara ense derom att vi behöfva söka en sådan marknad icke blott inom utan äfven utom landet. Men erfarenheten liksom äfven de statistiska uppgifterna visa, att vi hafva vår största afsättning på våra närmaste grannländer, samt att ju längre bort länderna ligga, desto mindre blifver vår afsättning å dem. Nu hafva vi dertill till följd af de höga tullsatser, som der införts, mistat en del af den ganska goda marknad, som många af våra industrigrenar hade på Ryssland och Finland. Det synes mig derföre som vore det det största skäl att vi sökte utvidga våra handelsförbindelser med andra närliggande länder för att vinna ersättning, och jag vet näppeligen något land, som är en för oss naturligare afsättningsort än vårt grannland Danmark. Der möta inga svårigheter vare sig i afseende å språk eller med hänsyn till penningväsende. Kommunikationerna med detta land äro de bästa. De varor, som der konsumeras, äro af samma slag som dem vi sjelfve använda. Vi behöfva icke upplägga särskilda mönster och modeller, för att våra varor skola passa för den danska marknaden. Det synes mig derföre som vi skulle kunna upparbeta denna vår marknad. Nu är det visserligen sant, att man genom användande af agenter och handelsresande kan sprida kännedom om sina fabrikat, och dessa sätt måste ock användas, men jag beder eder, mine herrar, betänka, att en utställning i Köpenhamn gifver oss tillfälle att för hela Danmark visa hvad vi kunna åstadkomma och detta på ett sätt som aldrig kan ernås genom att med agenter kringsända eller förevisa prover och illustrationer. Till följd af landets ringa utsträckning kommer antagligen större delen af den köpande allmänheten att besöka utställningen. Vid utställningar i andra länder hafva vi den svårigheten, att vi icke kunna uppträda med så stora massor som de stora kulturstaterna sjelfva. I Köpenhamn deremot kunna vi prestera fullt ut lika goda och lika stora utställningar som de danska fabrikanterna, och kunna der uppträda värdigt och utan att behöfva befara att af de danske utställarne ställas i skuggan. Lifligt öfvertygad att det för vissa

grenar af vår industri skulle vara fördelaktigt, om Sverige officiellt deltog i denna utställning, får jag därför yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges deltagande i en utställning i Köpenhamn.
(Forts.)*

Herr Stråle, Holdo: De af kammarens ledamöter, som deltagit i 1885 års riksmöte, erinra sig måhända hurusom jag då med ifver uppträdde för en industriutställning i Stockholm, om anslag hvartill Kongl. Maj:t då framställt förslag. Det är eget att se huru tiderna förändras. Då hade Kongl. Maj:t framställt förslaget om anslag utan att, så vidt jag kan erinra mig, någon af Kongl. Maj:ts rådgifvare uppträdde till försvar för saken, då den förelåg till afgörande. Följden blef också att frågan föll. Det var då ifrågasatt att använda 50,000 kronor af handels- och sjöfartsfonden och icke mer än 100,000 kronor af manufaktur-fondens vinstmedel. När nu Kongl. Maj:t ausett skäl att Sverige skulle officiellt deltaga i utställningen i Köpenhamn, ligger det nära till hands att Kongl. Maj:t ur dessa fonder tagit de medel, som behöfts för bestridande af kostnaderna, men Kongl. Maj:t har i stället nu begärt anslag af Riksdagen. Det synes mig som Kongl. Maj:t nu mera icke kan anlita den utväg som nyss nämndes, i händelse anslaget blifver af Riksdagen afslaget. För sjelfva deltagandet torde Kongl. Maj:t icke behöfva Riksdagens medgifvande. Nu är emellertid frågan framställd, och det besynnerliga förhållande har inträffat, att ledamöter från Andra Kammaren, som motsatt sig utställning hos oss, yrkat i utskottet att vi skulle deltaga i utställningen i Köpenhamn.

Såsom ordförande i Stockholms fabriksförening har jag deltagit i det utlåtande föreningen afgifvit och hvilket finnes ordagrant återgifvet i betänkandet. Det framgår deraf temligen tydligt, att föreningen icke visat någon synnerlig värme för deltagandet i köpenhamnsutställningen. Skälet dertill är ganska naturligt. Erfarenheten har nemligen lärt oss, att Danmark icke är någon betydlig afsättningsort för våra produkter. Hvad särskildt min egen erfarenhet beträffar, är den att de försök vi gjort att vinna marknad i Danmark utfallit särdeles ogynnsamt. Ingen bör sålunda förvåna sig öfver att vi icke med synnerligt intresse eller värme velat yttra oss om Sveriges deltagande i denna utställning. Härtill kommer att, sedan Stockholms fabriksförening yttrade sig, tiderna ytterligare ändrat sig till det sämre. Det är känt att Sveriges industri lider under ett svårt betryck. Då industridkarne måste försöka göra alla möjliga besparingar och hafva svårt att afsätta sina produkter och då ingen förhoppning finnes att genom deltagandet kunna öka vår marknad på Danmark, ligger det ju nära till hands, att man är mer än tveksam att underkasta sig de stora uppoffringar, som äro förenade med ett sådant deltagande. Jag kan, beträffande dessa uppoffringar, nämna, att Rörstrands deltagande i pariserutställningen 1878 ko-

Ifrågasattanslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)

stade bolaget mellan 40- och 50 tusen kronor. Man ansåg sig då böra göra denna uppoffring, men man drager sig för en sådan uppoffring nu, när icke något praktiskt resultat i framtiden deraf är att förvänta. Afslås detta, är det deraf icke en följd att vi ej skola deltaga i pariserutställningen 1889. Detta är en helt annan fråga och det synes viktigare att vinna erkännande i Paris än vid en skandinavisk utställning i Köpenhamn. Det är visserligen sant, att utsigterna för Sveriges deltagande i pariserutställningen icke äro synnerligen stora, då Preussen, Österrike och England vägrat deltaga af skäl, som antagligen göra sig gällande äfven i Sverige. Det kunde då synas vara ett ökad skäl att deltaga i denna utställning, men de skäl, jag deremot anfört, stå dock kvar: vi hafva ingen förhoppning att få någon egentlig marknad i Danmark. Vi veta att danskarne äro ett sparsamt folk. Under dessa förhållanden är jag tveksam, hurvida Riksdagen bör bevilja detta anslag. Jag har icke något yrkande att göra, men har velat klargöra min ställning till frågan, då jag fortfarande är lifligt intresserad för en utställning i vårt eget land.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Grefve Ehrensvärd: Den ärade talare, som först hade ordet, har enligt mitt förmenande klart visat, att för vissa industrigrenar i vårt land det kan vara af fördel att kunna taga del i den utställning, som nästa år kommer att ega rum i Köpenhamn. Jag skulle därför här icke hafva besvärat kammaren med att yttra mig, så vida jag icke ansett, att det borde äfven från denna bänk fällas några ord till försvar för den kongl. propositionen, och enär chefen för civildepartementet är genom närvaro i Andra Kammaren hindrad att nu uppträda i denna.

Vi hafva nyss hört en annan talare, också industriidkare, uttala samma betänkligheter mot Sveriges deltagande i denna utställning, som de hvilka fått ett ganska skarpt uttryck i statsutskottets föreliggande utlåtande. Här stå således två framstående industriidkare mot hvarandra. Den ene anser deltagandet medföra fördelar, den andre anser detta tvifvelaktigt. Vid sådant förhållande synes det mig rimligast att omfatta den åsigten, att något vore att förtjena för våra industrier genom detta deltagande. För möjligheten häraf vore det ej för mycket att offra de 50,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt.

Den siste talaren yttrade, att det hade stått regeringen öppet att använda medel från handels- och sjöfarts- samt manufaktur-fonderna, och att regeringen därför icke behöft begära detta belopp. Förhållandet är emellertid, att handels- och sjöfartsfonden, likasom äfven den andra fonden, blifvit så hårdt anlitade, att regeringen icke kunnat för detta ändamål anlita dem. Då Riksdagen sammanträdde, ansågs det därför vara mer *fair play* att underställa frågan Riksdagens pröfning och anhålla om de erforderliga medlen.

Statsutskottet har kanske med mer omsorg än opartiskhet framhållit de yttranden, som gå i en mot utställningen ogynsam rigtning, men deremot icke omnämmt, att det äfven finnes uttalanden för utställningen. Utskottet har egentligen framhållit hushållningssällskapens mening, men dessa äro, såsom redan den förste talaren anmärkte, icke lika kompetente i alla rigtningar. För öfrigt har utskottet åberopat jernkontorets fullmäktige och Stockholms fabriksförening. Mot dessa två finnes det emellertid att sätta andra institutioner, som uttalat en annan åsigt, institutioner hvilka väl väga lika mycket som de förra. Det är styrelsen för Stockholms slöjdförening och landtbruksakademiens förvaltningskomité.

*Frågasattanslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)*

Jag skall tillåta mig att vidare anföra några ord.

Styrelsen för svenska slöjdföreningen säger, att det visserligen är svårt, för att ej säga omöjligt, att med bestämdhet förut-säga, med huru stora sympatier utställningen kommer att omfattas, i synnerhet under nuvarande, för industrien och åkerbruket ogynsamma förhållanden, men att erfarenheten från andra utställningar synes gifva vid handen att, om än företag af denna art, då de först bringas å bane, mötas med ringa sympatier, en märklig förändring i åsigterna inträder, allt eftersom tidpunkten för utställningens hållande närmar sig. Styrelsen yttrar sig ock därför för att Sverige borde deltaga i denna utställning, från hvilken den anser våra näringar och industri skola hemta åtskilliga fördelar.

Landtbruksakademiens förvaltningskomité finner sig hafva skäl antaga, att utställningen kan påräkna anslutning från svenska redskapsfabrikanters och jordbrukares sida, och yttrar sig således i samma rigtning som den förste ärade talaren. Komitén tillägger, att villkoret för denna anslutning är endast, att staten anvisar erforderliga medel för landets värdiga representerande vid utställningen.

Dessa två af mig senast anförda yttranden synas mig kunna i någon mån uppväga betydelsen af de yttranden, som af statsutskottet blifvit hufvudsakligen lagda till grund för dess afstyrkande utlåtande. Jag skulle därför vilja hemställa till kammaren att icke antaga statsutskottets utlåtande, utan i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition och den förste ärade talarens yrkande bevilja anslaget i fråga.

Annå en synpunkt för frågans bedömande finnes dock, hvilken jag ber att få fästa uppmärksamheten på. Jag skall ej dervid kasta mig in i något slags skandinavisk politik; den hade sin betydelse för några år sedan, men ej nu längre. Här är fråga om en utställning, som skulle omfatta alster af Sveriges, Norges och Danmarks industri och konst för att åstadkomma en fullständig bild af de tre nordiska landens ställning i afseende å dem. Inbjudningen att deltaga i denna utställning kommer från ett med vårt nära beslägtadt folk och afser att åvägabringa en jämförelse

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Ko-
penhamn.
(Forts.)*

mellan näringarnas och konstens ståndpunkt i vårt land och på andra sidan sundet. Skola vi icke nu häri gå vårt grannland till mötes och dermed lemna tillfälle för våra industriidkare att genom deltagande i utställningen ej blott af hvad de der få se lära sig hvad som möjligen fattas dem sjelfva, utan ock för sina alster skaffa sig en marknad i Danmark. Den förste ärade talarren framhöll, som mig synes, fullkomligt riktigt, att vi der kunna få en sådan marknad, och skola vi då ej för ett sådant mål underkasta oss en liten uppoffring.

Det är ett vänskapligt land, vår närmaste granne, som sändt oss denna inbjudan, och jag tror, att det skulle väsentligen befordra den gransämja mellan Sverige och Danmark, hvilken vi alla önska måtte ständigt råda, och hvilken i Danmark skattas lika högt som hos oss, om denna inbjudan af Sveriges representation ej möttes med ett blekladgt nej, såsom statsutskottet föreslagit, utan med bifall. Jag tillåter mig anhålla, att kammaren ville taga äfven denna omständighet i öfvervägande, och hoppas ännu, oakadt det ogynsamma mottagandet från statsutskottets sida, att kammarens svar på Kongl. Maj:ts proposition icke skall blifva ett sådant blekladgt nej.

Friherre von Essen, Fredrik: De af hans excellens herr utrikesministern anförda skälen kan jag så mycket mindre underkänna, som mig synes, att det från svensk sida skulle vara synnerligen lojalt handladt och säkerligen uppfattas i ännu högre grag tillmötesgående, om ett anslag nu lemnades, då den danska representationen i fråga om den allmänna skandinaviska industriutställning, som var afsedd att ega rum i Stockholm förlidet år, när den tillfrågades, om bidrag skulle lemnas, vägrade för ändamålet anslå 20,000 kronor. Jag skulle därför gerna vilja vara med om att vara tillmötesgående nu och af sådant skäl biträda Kongl. Maj:ts proposition, men har ändock funnit mig föranlåten deltaga i statsutskottets afstyrkande förslag. Herr utrikesministern yttrade, att det ej vore för mycket att anslå 50,000 kronor för att gagna vår industri. Jag medgifver att detta ej vore för mycket, om frågan rörde sig allenast härom. Hade vi endast att bevilja dessa 50,000 kronor för att vinna målet, att svensk industri finge en marknad i Danmark, då vore saken lätt afgjord. Men nu gäller det ej detta, utan att pålägga en ganska betydlig utgift, en ganska stor börda för alla de industriidkare, hvilka anse sig till följd af den ställning deras industri intager vara tvungna att deltaga i en sådan utställning. Det är för många, som drifva en stor industri, en bjudande nödvändighet att taga del i en af representationen understödd utställning, och därför bör man hålla dem räkning, men i och med detsamma ikläda de sig en stor utgift, och sådana stora utgifter få i mer eller mindre mån alla vidkännas, som deltaga. Detta är en vigtig del af denna fråga,

och en som det tillhör representationen att besinna. Representationen sätter sig vid detta tillfälle till förmyndare i viss grad för hela landets industriidkare och bör därför söka utröna deras mening, innan den skrider till ett afgörande steg.

För min del vill jag således söka bedöma frågan, ej från min enskilda synpunkt, utan från en mera allmän, och jag anser alldeles nödvändigt att taga hänsyn till alla yttranden från personer, som kunna hafva intresse för eller emot saken. Vid granskning af dessa yttranden har jag funnit motståndet eller obägenheten för deltagande vara större än benägenheten därför, och då beror det på hvad betydelse man ger de myndigheter, som uttalat sig. Den förste värde talaren yttrade sig till viss grad underkännande om hushållningssällskapens auktoritet i denna sak. Men så vidt jag vet, äro industriidkarne i landsorten vanligen representerade i hushållningssällskapen eller dess förvaltningskomitéer. För öfrigt, så snart fråga uppstår att en myndighet skall afge yttrande i ett sådant ärende, der ej korporationen eller myndigheten sjelf träffas af någon utgift, är det alltid lättare att svara ja än nej. Jag föreställer mig ock, att hushållningssällskapen varit disponerade snarare att svara ja än nej, så framt ej för dem förefunnits öfvervägande skäl att gifva ett afböjande svar. Vid undersökning af de inkomna yttrandena har utskottet jemväl trott sig finna flertalet vara afböjande.

Äfven utlåtandena från Konungens befallningshafvande i länen hafva blifvit genomgångna, och det allmänna intrycket deraf var detsamma, som gifvit sig form i utskottets betänkande.

Den ärade talare, som ej ville godkänna hushållningssällskapens auktoritet, sade, att landets industriidkare borde företrädesvis med intresse omfatta denna utställning, men de hafva dess värre ej gifvit något svar alls på den fråga, som enligt den kongl. propositionen blifvit stäld äfven till dem. Hade något större eller allmännare intresse förefunnits för saken, skulle de naturligtvis också hafva yttrat sig.

Jag vill emellertid för ingen del förneka, att våra industriidkare skulle hafva någon nytta af att deltaga i utställningen i Köpenhamn. Den förste talaren yttrade sig om nyttan deraf för vår jern- och träförädlingsindustri, och jag är sjelf intresserad i den senare af dessa, men skulle jag uppräknat alla de industrigrenar, der Danmark ligger öfver Sverige och der täflan således ej kan komma i fråga, tror jag de skulle uppväga de båda nämnda industrierna.

Jag har i korthet velat angifva de skäl, som föranledt utskottets afstyrkande utlåtande, och för den händelse ej alla kammarens ledamöter genomläst handlingarna i frågan, skulle jag ju kunna ur dem framlägga några ytterligare skäl. Men jag anser öfverflödigt att längre upptaga kammarens tid och inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)*

*Ifrågasattanslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)*

Friherre Leijonhufvud: Såsom synes af utskottets betänkande, har jag ej deltagit i dess öfverläggningar angående denna fråga, men är det oaktadt af samma tanke som den siste ärade talaren.

En föregående talare har yttrat sig i ärendet såsom representant för en allmänt känd näring och för Stockholms fabriksförening och kommit till samma resultat. Jag är visserligen ej industriidkare, men delegare och ledamot i styrelsen för en större verkstad i Stockholm, Atlas. Vi hafva vid flera tillfällen deltagit i expositioner, som egt rum både inom och utom landet, men vi måste erkänna, att de utländska expositionerna väl beredt beröm och goda vitsord, men derjemte stora utgifter utan motsvarande inkomster. Verkstaden har gjort leveranser af jernvägsvagnar både till Norge, Finland och Danmark, och dess arbeten hafva blifvit väl mottagna. Men vid nya entreprenadanbud i Danmark hafva vi ej kunnat täfla med tyskarne, som, i synnerhet då leveransen skulle ske på Jutland, hade fördel af mycket lättare transporter. Jag tror därför att denna branche ej har mycket att hoppas på i Danmark, och att förhållandet är detsamma med en stor del andra mekaniska verkstäder.

Jag medgifver att, om man genomläser de yttranden, som afgifvits af auktoriteterna i frågan, man väl kan utplocka åtskilliga tillstyrkande utlåtanden, men det är dock mycket lättare att utplocka afstyrkande, ty tiderna äro ej sådana, att de äro gynsamma för att utomlands försöka exponera våra alster. Dessutom äro dessa till stor del så väl kända i Danmark, att det ej lönar sig att fara dit endast för att möjligen få en medalj.

Herr Casparsson: Det är nog fullkomligt sant, att hvarje medalj har två sidor, men att statsutskottet här skulle företrädesvis framhållit medaljens avvigside, kan jag icke gå in på, och detta är ej heller på något sätt bevisadt.

Faktum är, att af rikets tjugusex hushållningssällskap det blott är tolf som tillstyrkt deltagandet i utställningen i Köpenhamn, och af dessa hafva tre uttryckligen förklarat, att något allmänne deltagande i utställningen ej från deras sida vore att förvänta, och ett fjerde, Jönköpings läns, säger endast, att jordbrukare och industriidkare icke skola befinnas ovilliga att deltaga i utställningen, ett tillstyrkande, som har ganska starkt slagtycke med ett afstyrkande.

Vidare är det ej exakt, att Gefleborgs läns hushållningssällskap skulle hafva framhållit betydelsen af utställningen för att bereda afsättning för utsädesfrö, ty länsstyrelsen i Gefleborgs län anmäler, att något yttrande från hushållningssällskapet ej inkommit, men att, enligt hvad länsstyrelsen inhemtat, hushållningssällskapets förvaltningsutskott »ansett utställningen ega föga sympatier imom länet», utom beträffande jernindustrien och utsädesfrö.

Konungens befallningshafvande i Södermanlands län yttrar, att förvaltningsutskottet »saknar skäl tillstyrka Sveriges deltagande i en med Danmark gemensam utställning af kreatur och mejeriprodukter, men, under förutsättning af gemensam industriutställning, förordar, att med denna förenas en utställning af allehanda slags landtbruks- och mejeriredskap». Således är detta tillstyrkande mycket halft.

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)*

Beträffande de öfriga hushållningssällskap, som skulle hafva tillstyrkt deltagande, äro deribland de i Vesterbottens och Norrbottens län. Rörande Vesterbottens och Norrbottens materiella deltagande i utställningen, föreställer jag mig, att det skulle blifva ganska obetydligt, och detta uttalas äfven temligen tydligt i de afgifna utlåtandena. Konungens befallningshafvande i Vesterbottens län anför, att länets hushållningssällskaps förvaltningskomité anser det vara skäl att *landet* deltagar i utställningen; der nämnes sålunda ej ett ord om *länets* deltagande, och hvad Norrbottens län beträffar, har dess hushållningssällskap förklarat sig villigt att uti utställningen deltaga med utställande af frö- och sädesprof.

Hvad Upsala län beträffar, har jag någon erfarenhet om detta län och tror mig kunna försäkra, att deltagandet derifrån ej skulle komma att blifva mycket stort.

Örebro län var ett bland de län, som nekade att lemna något bidrag till landtbruksutställningen i föl i Stockholm, och dess tillstyrkande af statsbidrag till utställningen i Köpenhamn tror jag därför ej heller vara af så mycket värde.

Det återstår uttalandena från Östergötlands, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, hvilka jag vill tillerkänna något värde, men jag anser att de öfriga länens mening kan uppväga till och med landtbruksakademiens. Jag tror, att hushållningssällskapen hafva åtminstone lika bra reda på de särskilda orternas önsknin- gar och behof som landtbruksakademien.

Hvad angår åsigterna hos våra industriidkare, har utskottet anført hvad fabriksföreningen i Stockholm sagt, och för den händelse någon af kammarens ledamöter icke läst alltsammans, skall jag läsa upp en liten del deraf. Fabriksföreningen har, bland annat, förklarat, »att de nu rådande, mindre fördelaktiga affärsförhållandena inom landet, hvilka nödga de fleste industriidkare till inskränkning i sin tillverkning och till iakttagande af hvarje möjlig besparing, ingalunda uppmuntra till omkostnader, som alltid äro förknippade med hvarje dylik, mera omfattande utställning»; och i samma riktning går fullmäktiges i jernkontoret yttrande.

Hans excellens herr utrikesministern yttrade, att ett anslag till utställningen skulle befordra grannsämjan mellan de två rikena. Jag är emellertid fullkomligt öfvertygad, att med den ledning de utrikes ärendena nu hafva grannsämjan emellan nordens folk är

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn*
(Forts.)

den bästa möjliga, och att därför detta anslag i och för den saken är utan betydelse.

Jag kan dessutom ej neka, att det synes mig vara ett ytterligare skäl för afslag, att, när Riksdagen så nyligen som för två år sedan afslog beviljandet af anslag till en skandinavisk utställning i Stockholm, Riksdagen ej två år derefter bör bevilja anslag till en utställning i Köpenhamn. Jag beklagar, att detta afslag för två år sedan skedde, men då så skett, kan jag ej finna annat, än att Riksdagen för bibehållandet af konsekvensen bör afslå äfven det nu begärda anslaget. Detta är kanske det kraftigast bidragande skälet, hvarför jag yrkar bifall till hvad statsutskottet här föreslagit, eller afslag.

Herr Tham, Wilhelm.: Jag skall be att få yttra ännu några ord för att bemöta ett och annat af hvad som yttrats emot beviljandet af det af Kongl. Maj:t nu begärda anslaget. Man har åberopat de dåliga tiderna, och att till följd deraf all möjlig sparsamhet måste iakttagas. Detta är så till vida fullkomligt riktigt, att man under dåliga tider bör undvika *onödiga* utgifter. Men deremot tror jag icke, att man bör undvika sådana utgifter, som kunna vara gagnande, i synnerhet då det är fråga om försäljning af våra egna produkter. Jag tror att rätt många af vårt lands industriidkare i det fallet felat mycket, att de icke arbetat tillräckligt på att göra sina varor kända. De hafva mera väntat på att kunderna skola uppsöka fabrikanterna. Men detta är ett misstag, ty fabrikanterna måste ovilkorligen uppsöka köparen. Jag tror, för min del, att just under dåliga tider, då man har svårt att afyttra sina varor, bör man arbeta desto ifrigare på att kunna sälja. Gör man icke det, utan iakttagar en afbidande ställning och lägger armarne i kors, minskas naturligtvis såväl försäljningen som arbetstillfallena, och man får afskeda sina arbetare, nedsätta arbetslönerna m. m. Genom ett nitiskt och ihärdigt, ja, låt vara till och med ansträngdt arbete för att försöka bibehålla försäljningen, vinnes dock något, och de penningar, som användas på detta sätt, äro icke bortkastade, de återkomma med god ränta.

Jag ber också att få påpeka ett annat förhållande, som ju, *i någon mån*, kan vara analogt med vårt deltagande uti utställningen i Köpenhamn. Kammarens ledamöter hafva sig säkerligen bekant, att Nordamerikas förenta stater hafva i dessa dagar öppnat en storartad industriutställning i London. Detta hafva de gjort för att göra sina industrialster mera kända på den engelska marknaden. Vi veta alla, att i England, kanske mer än i de de öfriga europeiska länderna, råda dåliga tider, och man skulle således tycka, att utsigterna för amerikanarne, att vinna afsättning för sina varor i England, skulle vara ganska små. Vi veta också att engelsmännen, inom de flesta industrigrenar, kunna producera billigare än amerikanarne. Icke för ty hafva dessa, hvilka

vi dock måste tillerkänna ganska mycken klokhets och förmåga att sköta sina affärer, anordnat en utställning i London. Att deras produkter icke skulle vara kända i England, kan man väl icke föreställa sig. Vi veta tvärt om att de amerikanska varorna der hafva en stor marknad. Men för att ännu ytterligare utvidga denna marknad hafva amerikanarne icke skytt den stora kostnaden att anordna en särskild utställning i London. Jag tror att vi, i någon mån, kunna tillämpa detta exempel på oss, och att vi gjorde klokt att bifalla det af Kongl. Maj:t begärda beloppet för en utställning i Köpenhamn.

Ifrågasatt anslag för Sveriges deltagande i en utställning i Köpenhamn.
(Forts)

Herr Stråle, Holdo: Endast ett par ord. Jag skall icke taga bort kammarens tid med någon utförlig bevisning för att man kan vara intresserad för en skandinavisk utställning i Stockholm, utan att därför vara synnerligen lifvad för att deltaga uti en dylik utställning i Köpenhamn. Jag skall icke heller upptaga kammarens tid med att bevisa, att man kan hafva ganska stort intresse af att, såsom svensk industriidkare, offra penningar på en internationell utställning i Paris, men deremot vara synnerligen ljum, då det gäller en exposition i Köpenhamn. Jag har tillåtit mig att begära ordet, icke såsom svensk industriidkare, utan mera i min egenskap af ledamot af kammaren, och jag vill i detta hänseende erinra dels derom, att äfven om Sverige icke officiellt deltagit i den danska utställningen, ligger icke det ringaste hinder i vägen för den enskilde industriidkaren, vare sig han hör till metall- eller träförädlingsindustrien, att deltaga i utställningen, om han anser sig deraf hafva någon fördel och har lust och råd der till. Det är denna officiella pregel, som nästan gör det till en förpligtelse för hvarje svensk industriidkare att deltaga i utställningen, om hvilken jag är tveksam huruvida den är fördelaktig för vare sig landet eller den enskilde industriidkaren.

Slutligen vill jag tillägga, att Kongl. Maj:t visserligen begärt 50,000 kronor för Sveriges deltagande uti en utställning i Köpenhamn, men jag fruktar för, att Kongl. Maj:t i detta fall haft alltför sangviniska förhoppningar. Kongl. Maj:t säger i sin proposition, att den förra utställningen i Köpenhamn kostade staten 78,000 kronor, men, säger Kongl. Maj:t vidare, under antagande att en lifligare anslutning än 1872 skulle vara möjlig, skulle man ändå kunna nöja sig med 50,000 kronor. Då jag, för min del, vågar betvifla en sådan anslutning, i synnerhet under nuvarande förhållanden, kan väl det begärda anslaget icke anses tillräckligt. Man bör dessutom erinra sig, att 1872 var det den första skandinaviska utställningen hölls i Köpenhamn under dåvarande generation. Hvad var då naturligare, än att Sverige icke skulle uteblifva? Förhållandena voro då annorlunda. Vi hade icke haft utställningen 1873 i Wien och 1878 i Paris, och den svenska fabriksindustrien stod då på en annan punkt än nu. Min öfver-

Ifrågasattanslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Fort.)

tygelse är, att anslutningen nu blir långt mindre än då, hvaraf en naturlig följd är, att kostnaderna, långt ifrån att blifva lägre, tvärt om blifva högre, och då får Kongl. Maj:t möjligen det obehaget, att, året efteråt, komma till Riksdagen med begäran om ersättning af hvad som fattats. Detta kan icke blifva angenämt hvarken för Kongl. Maj:t eller för Riksdagen.

Grefve Strömfelt: Då jag är representant för ett stort industrielt samhälle och tillika disponent för en stor industriel affär, anser jag mig böra yttra några ord i den nu föreliggande frågan.

Det kan väl icke råda mer än en mening om det rätta deruti, att regeringen, på inbjudan från vårt grannland Danmark, framlägger proposition om Sveriges deltagande i den blifvande utställningen i Köpenhamn. En annan fråga är, om Riksdagen finner skäl vara anförda för att lemna sitt bifall dertill. I afseende på hvad den förste ärade talaren yttrade, hvarvid hans excellens herr utrikesministern fästade ett visst afseende, vill jag nämna, att det lär väl icke finnas någon, som bestrider, att en eller annan industriidkare har nytta af en stor utställning, men detta kan väl icke blifva ett skäl för att, genom bifall till kongl. propositionen, om jag så får säga, *tvinga* en mängd andra stora industriidkare att motvilligt göra de ofantliga uppoffringar, som äro förenade med deltagandet uti en sådan utställning. Dessa uppoffringars storlek är redan af en annan talare berörd. Förhållandet är nemligen, att om en industriidkare skall deltaga i en större utställning, särdeles om denna är i utlandet, måste han ofta nog under en gansk lång beredsetid tillverka artiklar *endast för utställningen*, hvilka uppgå till pris, som mången gång flerfaldigt öfverstiger hvad som kan vid realisation erhållas, äfven om denna realisation sker vid utställningen.

Han yttrade vidare, att man borde bifalla den kongl. propositionen för att visa danskarne hvad vi förmå prestera, och han trodde sig derigenom kunna på utlandet vinna afsättning för en del artiklar. Jag vill då påminna honom, att han sjelf, för några år sedan, om jag icke missminner mig, var närvarande vid en utställning i granskapet af Köpenhamn, nemligen i Malmö, hvarest de flesta svenska industrier uppträdde med utomordentliga fabrikat. Jag tror dock, i likhet med en talare, som sedermera yttrade sig, att, hvad beträffar afsättningen af våra produkter till Danmark, denna utställning medförde ganska ringa nytta. På densamma voro dock en stor mängd både industriidkare och köpare från Danmark närvarande.

En annan talare yttrade, att Riksdagen afslog medel till utställningen i Stockholm derföre, att regeringen icke uppträdde i frågan. Nej, deremot vill jag inlägga en bestämd gensaga. Regeringen hade icke någon skuld till det beslut, som då fattades,

ty det tillkom, sedan man hade hört en mängd fabriksföreningar, industriidkare och korporationer af olika slag, och man kom då till den öfvertygelsen, att de svenska industrierna icke hade råd att deltaga i utställningen. Hade landets industriidkare icke råd att deltaga uti en utställning i Stockholm 1886, så lära de väl hafva mindre råd att göra detta 1888; jag talar nu icke om statsmedlen, utan om de uppoffringar, som industriidkarne sjelfve skulle få göra. Det var *detta* skäl, som gjorde att Riksdagen afslog anslaget till 1886 års utställning i Stockholm. Samma motvilja förefinnes i närvarande stund, och derpå innehåller statsutskottets utlåtande ganska tydliga bevis. Af denna anledning får jag, för min del, såsom en industriens målsman, instämma i de yrkanden om afslag på Kongl. Maj:ts framställning, som här blifva gjorda.

Innan jag slutar, ber jag att få säga några ord till den ärade talare, som framdrog ett analogt exempel från Amerika. Han sade, att amerikanarne hade inrättat en permanent industriexposition i London, och dermed ville han bevisa att våra industriidkare borde deltaga uti utställningen i Köpenhamn. Den bilden haltar rätt väsentligt. Den amerikanska industrien är i uppåtgående, och dess idkare hafva börjat blifva kapitalstarka; det är derföre som den amerikanska industrien kan på anmärkta sätt söka sig till England, för att derstädes afsätta sina fabrikat, hvilket bör vara så mycket lättare, då den engelska industrien, som talaren sjelf sade, är i nedgående. Kan den ärade talaren säga att vår industri, uti kapitalstyrka, kan jemföras med den amerikanska? Nej, vår industris ekonomiska tillstånd kan förr jemföras med Englands nedgående ekonomiska ställning, då deremot Danmark lättare uthärdar en jemförelse med Amerika.

Grefve Sparre: Då jag deltagit i statsutskottets beslut uti förevarande punkt, önskar jag att, med några få ord, få angifva skälen dertill.

För några år sedan mottog Riksdagen en framställning om anslag till en industriutställning i Stockholm. Den vann icke Riksdagens bifall. Då Riksdagen sålunda nekade att lemna bidrag till en utställning inom eget land, synes mig att Riksdagen, så kort tid efteråt, icke bör lemna — om än mindre — ett anslag till utställning uti ett af grannländerna. Dessutom då jag genomläste de yttranden, som från olika håll inkommit, har jag funnit der tydligen uttaladt, att från våra industriidkares sida icke mycken benägenhet i allmänhet råder för deltagandet i den ifrågakvarande utställningen. Vid sådant förhållande ansåg jag mig böra instämma i det slut, hvartill utskottet kommit, och yrkar jag äfven nu bifall till statsutskottets afstyrkande förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad ut-

*Ifrågasatt anslag
för Sveriges del-
tagande i en ut-
ställning i Kö-
penhamn.
(Forts.)*

skottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att kam-maren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

38 punkten.

Bifölls.

39 punkten.

Mom. a).

Anslag till ut-förande af nya byggnader m. m. vid statens jern-vägstrafik.

Herr Casparsson: Det skäl, som statsutskottet anfört för en nedsättning i förevarande punkt från af Kongl. Maj:t begärda 400,000 kronor till 350,000 kronor, synes hafva varit att, då den föredragande departementschefen ansett en nedsättning kunna ske från af kongl. trafikstyrelsen föreslagna 500,000 kronor, så har statsutskottet ansett sig äfven kunna föreslå en nedsättning i hvad Kongl. Maj:t begärt. Detta sätt att resonnera tror jag icke är riktigt hållbart. Trafikstyrelsen har specificerat hvilka arbeten som böra utföras under loppet af nästföljande år och dervid kommit till en summa af 500,000 kronor. Då har den föredragande departementschefen, af det skäl, att statens utgifter behöfvas på andra håll, nedsatt summan till 400,000 kronor. Kongl. Maj:t har således redan föreslagit en afskrifning af 20 % på hvad trafikstyrelsen föreslagit. Nu har statsutskottet gjort en ytterligare nedprutning af 10 %, således en afskrifning af 30 % på hvad järnvägstrafikstyrelsen begärt. Jag tror att detta är att gå något för raskt till väga, ty tillgodoser man icke de behof, som vid trafiken förefinnas, så skola väsentliga olägenheter uppkomma. Det är af dessa skäl som jag inom utskottet hållit mig till hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Jag vet icke, om Kongl. Maj:ts regering sjelf håller på den summan, men då jag emellertid reserverat mig emot utskottets beslut, skall jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Tamm, Hugo: Så lättsinnigt som den föregående talaren framställt statsutskottets beteende i denna punkt torde det icke vara, hvilket äfven framgår, om man något närmare läser igenom betänkandet. Afven jag skall utgå från den af trafikstyrelsen gjorda beräkningen och vill dervid först fästa mig vid den punkten, som afser matsalsbyggnaden vid Storlien. Denna byggnad har tydligen, såsom af Kongl. Maj:ts proposition framgår, till ändamål, icke att betjena de personer, som på förbiresan der önska intaga sina måltider, utan den har en helt annan uppgift, nemligen att utgöra ett hotell för de gäster, hvilka, för längre eller kortare tid, under sommaren vilja begagna sig af Storliens behag. Detta har trafikstyrelsen gjort i den beräkning, att ju flere personer som komma dit, dess större skall inkomsten blifva. Men å andra si-

dan har utskottets majoritet, till hvilken jag i denna fråga hör, icke ansett detta vara en åtgärd, hvilken kan tillkomma staten att lägga sig uti, utan velat öfverlemnna en dylik hotellrörelse åt den enskilda företagsamheten. Nu tillhör det kammaren att bestämma sig för, huruvida den anser skäligt att inslå på denna nya statsaffär eller icke. Denna post, uppgående till 27,800 kronor, har utskottets majoritet ansett sig icke kunna tillstyrka.

*Anslag till ut-
förande af nya
byggnader m. m.
vid statens jern-
vägsträfik.
(Forts.)*

Den andra posten, vid hvilken utskottets flertal fäst sig, är den, som förekommer något senare, nemligen införandet af elektrisk belysning vid Stockholms centralstation. Detta representerar en summa af 75,000 kronor till de förut anvisade 30,000 kronor, af hvilka dock ingenting blifvit användt till annat än undersökningar. Ett ekonomiskt fördelaktigare resultat vinnes icke genom denna nya förändring, hvilket äfven framgår af statsutskottets betänkande, då den nuvarande gaslysningen kostar årligen 24,000, men driftkostnaderna för det elektriska ljuset hafva räknats uppgå till minst 25,000 kronor årligen. De skäl, som anförts i Kongl. Maj:ts proposition, äro derföre mera beqvämlighets och sanitätsskäl, såsom mindre förskämning af luft och dylikt. Emot dessa skäl torde man, å andra sidan, kunna säga, att i tjenstelokaler, der elektriskt ljus skall användas vid förrättning af skrifgöromål, har erfarenheten visat det vara ganska betänkligt att sysselsätta sig med sådana arbeten vid elektriskt ljus, då ögonen deraf lätt skadas, hvarpå talrika exempel gifvas från fabriker och andra inrättningar. Statsutskottet har derföre ansett, att, i det skick den elektriska belysningen för närvarande är, det icke kan vara skäl att nu göra en sådan förändring, om hvilken man icke med säkerhet vet, att resultatet blifva lyckliga i sanitärt hänseende.

Den tredje posten, vid hvilken utskottet fäst sig, är den, som i Kongl. Maj:ts proposition mera betecknas såsom förslagsutgifter, uppgående till icke mindre än 158,300 kronor. Denna summa skall användas till diverse nybyggnader, hvilka »ej kunnat annat än i allmänhet uppgifvas» och hvilka Kongl. Maj:t uppå framdeles afgifvande förslag af trafikstyrelsen må finna företrädesvis vara af ett angelägnare behof påkallade». Särskildt förekommer en post, om hvilken icke ens är säkert att den alls kommer att bekostas af denna summa; det är timmerlossningsbrygga m. m. vid Söderhamns-jernvägen, hvilka kostnader egentligen »borde bestri- das med de till nämnda bandels ny- och ombyggnad anvisade medel». Räknar jag i hop dessa summor: för matsalen vid Storlien 27,000 kronor, den elektriska belysningen 75,000 kr. och den eventuella kostnaden för kompletteringsarbetena på Söderhamns-jernvägen, hvilken, som sagdt, skall utgå af ett annat anslag, 50,000 kr., så får jag en summa af omkring 150,000 kronor, hvilka utskottet ansett dels kunna undvikas och dels uppskjutas. Då dessutom ibland de andra åtgärderna förekomma sådana, om hvilka Kongl. Maj:t först i en framtid kommer att bestämma

Anslag till ut-
förande af nya
byggnader m. m.
vid statens jern-
vägstrafik.
(Forts.)

om och när de skola ske, så synes mig, i motsats mot den föregående talaren, att utskottet, då det föreslagit att nedsätta årets anslag med 150,000 kronor, stått på en ganska fast grund.

Jag vill dessutom i detta fall tillägga, att då man ser huru inkomsterna för jernvägstrafiken sjunkit från 1886 beräknade 7 millioner till 5,600,000, och sedan dess sådana förändrade förhållanden inträffat, att man har grundad anledning antaga, att de än ytterligare skola sjunka, så synes mig verkligen, att ett »gif akt» icke är ur vägen för att med all magt söka åstadkomma inskränkningar och besparingar på utgiftsposterna, att netto-behållningen å statens jernvägstrafik ej må sjunka mot nollpunkten.

Jag anhåller om proposition på bifall till statsutskottets förslag.

Friherre Klinekowström: Jemte det jag i allo delar de åsigtar, som af den siste ärade talaren blifvit framstalda rörande mom. a) i den punkt, som vi nu diskutera, måste jag på denna gång äfven behandla samma punkts mom. d), hvilket, som bekant, rör boställförhållandena inom kronans jernvägsbyggnader för dertill hörande embets- och tjänstemän och som kommit till stånd genom en rösts öfvervigt.

Jag vill nemligen föreslå en förändring i mom. a) derhän, att det i sig upptager äfven mom. d), på sätt föreslaget blifvit i en på pag. 5 i detta betänkande afgifven reservation, enligt hvilken nämnda mom. a) skulle få följande lydelse:

a) till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik på extra stat under sjetta hufvudtiteln 350,000 kronor; dock under vilkor, att vid skeende afgang af nuvarande innehafvare af generaldirektörs- och öfverdirektörsbefattningarna i styrelsen för statens jernvägstrafik nya innehafvare af dessa befattningar, som efter 1887 års början tillsättas, skola vidkännas afdrag å den kontanta aflöningen för värdet af de naturaförmåner, som enligt kongl. brefvet den 23 december 1880 bestämts, blifvande ny generaldirektör med 1,200 kronor för boställsvånningen och 400 kronor för veden, samt öfverdirektörer med belopp, som framdeles varda af Riksdagen bestämda.

Man skulle visserligen i hastigheten kunna tycka det vara likgiltigt att sammanföra dessa båda mom., då mom. d) enligt utskottets förslag i sjelfva verket handlar om samma sak. Men, mine herrar, det är en liten skilnad mellan de olika sätt, hvar på mom. d) framställes af statsutskottet och i reservationen. I förra fallet är det fråga om en underdånig skrifvelse, hvartill erfordras hvardera kammarens särskilda bifall. Men i senare fallet, eller på sätt reservanten uppfattat denna fråga, skulle den, enligt mitt förmenande, komma att underkastas *gemensam votering*. Och det är något helt annat. Det är på denna grund jag får, med bifall

till första punkten, begära att den måtte bifallas med den förändring reservanten vid mom. a) å pag. 51 i detta betänkande föreslagit.

*Anslag till ut-
förande af nya
byggnader m. m.
vid statens jern-
vägstråk.*

Herr Casparsson: Jag känner mig verkligen något generad, då jag här ensam skall försvara en kongl. proposition. Men jag skall dock till besvarande upptaga några af de anmärkningar, som min ärade granne till venster gjorde till försvar för statskottets utlåtande.

Hvad först Storlien beträffar, kan jag alldeles icke finna, att Kongl. Maj:t omnämnt att den föreslagna byggnaden derstädes på något sätt skulle vara afsedd till att för trafikanter bereda tillfälle att få njuta af landtlifvets behag. Ätminstone har det icke för mig varit bestämmande orsak att tillstyrka anslaget, utan ett annat mycket viktigare skäl, nemligen den eldfara, som kan uppstå genom den samling af byggnader, hvilka här finnas sammanträngda på ett ställe. Jag har sjelf varit vid denna station, och skulle en eldsvåda utbryta der, så tror jag verkligen att följderna deraf skulle kunna blifva ganska svår. Detta har för mig varit orsaken, hvarför jag ansett att denna byggnad borde uppföras.

Hvad vidare den elektriska belysningen vid Stockholms central- och norra station beträffar, så är det sant, att härför förnämligast sanitära skäl äro anförda, och jag kan icke neka, att känslan för mina medmenniskor bjuder mig att söka göra arbetet mindre svårt och betungande för de tjenstemän, som skola arbeta i dessa trånga och qvafva lokaler. Men tycker man dessa summor i och för sig vara så afskräckande och vill för den skull stryka dessa båda poster, så komma vi ändå icke till mer än 102,000 kronor, då Kongl. Maj:t sjelf har nedsatt anslaget med 100,000 kronor.

Hvad slutligen angår den tredje posten, som den ärade talaren behagade kalla »vissa obestämda utgifter» eller något dylikt, så vill jag dock påpeka, att hvarje summa här är specificerad: »för tillbyggnad af lokomotivstall 32,000 kronor, för tillbyggnad af verkstäder 16,000 kronor, för spårutvidgningar, lastkajer, mindre husbyggnader m. m. 60,000 kronor» o. s. v. Dessa specificerade summor utgöra, sammanlagdt, 158,000 kronor, och med den nedsättning af 100,000 kronor, som Kongl. Maj:t föreslagit, har man verkligen nått yttersta gränsen för den nedsättning, som under nästföljande år bör ega rum.

Detta har nu visserligen varit min åsigt inom statsutskottet. Men när ingen på statsrådsbanken här försvarat Kongl. Maj:ts förslag, så förmodar jag, att det är för högt tilltaget. Men då jag på goda grunder fattat en åsigt, vidhåller jag den, och yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Friherre von Essen, Fredrik: Det kan visserligen vara öfverflödigt, att jag yttrar mig i denna fråga, då den senare talarens

*Anslag till ut-
förande af nya
byggnader m. m.
vid statens järn-
vägstrafik.*

försvar för Kongl. Maj:ts förslag för mig varit så tillfredsställande. Men jag skall likväl be att få tillägga några ord.

Med afseende på anslag till nybyggnader och reparationer vid statens jernvägar har det sedan lång tid tillbaka, på grund af Riksdagens framställning, varit brukligt, att Kongl. Maj:t specifikt uppgifvit de till- eller nybyggnader, som skulle för året uppföras. Den vanliga summan å denna post var i början 300,000 kronor, men har sedermera uppgått till 4 à 500,000 kronor, och utgör den årliga utgift, som alltid måste utgå för att underhålla jernvägarne i brukbart skick och verkställa den utvidgning af byggnaderna, som vid de olika stationerna är en nödvändig följd af den ökade trafiken. Det är således klart, att, i den mån jernvägen allt mera utsträcker, denna stående post icke kan minskas, utan måste snarare ökas, så vida icke det skall inträffa, att i händelse af en byggnads förfall en ny måste uppföras till vida högre belopp än hvad reparation eller tillbyggnad skulle hafva kostat. Men detta vore ingen god hushållning. Snarare böra vi göra såsom hvarje klok man, som eger en större industri eller landtbruk. Han låter nemligen icke sina byggader förfalla, utan underhåller dem årligen för att icke sedan tvingas till för stora utgifter på en gång.

Med anledning af den besparing, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet önskat göra å denna anslagstitel, har nu en nedsättning skett af 100,000 kronor vid det begärda anslaget, och jag föreställer mig, att denna nedsättning afsåg just den ifrågavarande elektriska belysningen jemte andra mindre poster, hvartill Kongl. Maj:t möjligen kan finna skäl att icke nu använda dessa medel. Under sådana förhållanden och när man vid genomgåendet af denna anslagsförteckning stryker 75,000 kronor för den elektriska belysningen och i afseende på andra poster, antingen för en flottningsbrygga eller dylikt, gör en ytterligare nedsättning af 25,000 kronor, anser jag, att man icke kan göra någon vidare nedprutning.

Hvad särskildt Storlien beträffar, så har den föreslagna matsalsbyggnaden derstädes blifvit framhållen såsom nödvändig, och det torde icke vara behöfligt att trötta kammaren med några ytterligare skäl för denna sak. Ritningen har förevisats utskottet och befunnits mycket ändamålsenlig. Sjelfva byggnaden kommer icke att förläggas utom spårssystemet, hvarigenom för resandes bekvämlighet är så till vida sörjdt, att de icke skola behöfva gå långt för att få sina måltider.

Af många skäl, både förekommande i den kongl. propositionen och äfven framhållna af den siste ärade talaren, har jag således, i likhet med flertalet af utskottets ledamöter, icke kunnat anse denna byggnad öfverflödig, och då vi för öfrigt här icke anse oss böra göra ännu större nedprutning än den Kongl. Maj:t sjelf har gjort, nemligen af 100,000 kronor, så får jag på denna grund

hos herr grefven och talmannen värdsamt anhålla om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Anslag till utförande af nya byggnader m. m. vid statens järnvägstrafik.

Hans excellens herr statsministern Themptander: Då chefen för civildepartementet för ögonblicket är upptagen af diskussionen i medkammaren, ber jag att få yttra några ord i denna punkt. Jag är emellertid väsentligen förekommen af hvad den siste talaren hade att upplysa. Då chefen för civildepartementet hemställde om nedsättning af det utaf trafikstyrelsen begärda anslaget, låg deri icke något underkännande af de behof, hvilka trafikstyrelsen hade framhållit, utan hvilade denna hans hemställan på den uppfattning, att med afhjelpandet af vissa utaf dessa behof kunde ännu någon tid anstå. Särskildt gälde detta just den omtalade posten för anbringande af elektrisk belysning vid Stockholms central- och norra stationer. De öfriga posterna voro några mindre sådana för att fylla summan till jemnt 100,000 kronor.

Deremot skulle jag, för min del, mycket beklaga, om icke den föreslagna byggnaden vid Storlien skulle komma till stånd. Jag tror nemligen, att det ligger i statens intresse att göra allt hvad på densamma ankommer för att uppmuntra den persontrafik, för hvilken denna byggnad är af stor betydelse. Allt hvad som kan göras för att leda turistströmmen till dessa trakter är väl förtjent att uppmärksammas. Jag skulle derföre, som sagdt, anse mindre tillrådigt, om man nu till en oviss framtid uppsköte denna byggnad. Äfven jag tror derföre, att den summa, 400,000 kronor, som Kongl. Maj:t här har föreslagit såsom anslag till nya byggnader och anläggningar, är den lämpliga. Men det är gifvet, att, med hänsyn till beskaffenheten af dessa företag, man icke kan alldeles positivt bestrida möjligheten af att kunna hjälpa sig fram med en mindre summa, särskildt derföre att i dessa 400,000 kronor ingå äfven några poster på tillhoppa 50,000 kronor för Söderhamns-jernvägen, hvilka egentligen böra bestridas af andra medel, rörande hvilka det dock ännu icke är utredt, huruvida de verkligen kunna blifva tillgängliga för det ändamålet. Att det således är af ganska stor vigt att den af Kongl. Maj:t begärda summan nu beviljas, har jag ansett mig böra framhålla, äfvensom att det i annat fall kan blifva nödvändigt uppskjuta afhjelpandet af verkligen angelägna behof. Det vore således visserligen mycket önskvärdt, om kammaren ville lemna sitt bifall till den af Kongl. Maj:t äskade högre summan, ehuru den starka majoritet, som inom utskottet uttalat sig till förmån för en nedsättning deri, torde göra det föga sannolikt, att man kan vinna framgång för det högre beloppet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande moment under öfverläggningen yrkats dels bifall till utskottets hemställan,

dels, af herr *Casparsson*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, dels ock, af friherre *Klinckowström*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr N. Petersson emot ifrågasatt punkt afgifna reservation.

Herr grefven och talmannen fäste härefter kammarens uppmärksamhet derpå att, i händelse sistnämnda förslag, som upptog den af utskottet i mom. d) föreslagna skrifvelse såsom vilkor för det ifrågasatta anslagets beviljande, blefve af kammaren förkastadt, proposition måste göras särskildt beträffande mom. d), men att i motsatt fall utskottets hemställan i afseende på sistnämnda moment finge anses besvarad genom bifall till friherre *Klinckowströms* yrkande.

Vid sedermera framställda propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit angående mom. a), förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b) och c).

Biföllos.

Mom. d).

Angående afbörningsförmåner för blifvande chef och ledamöter i styrelsen för statens järnvägstrafik.

Friherre von Essen, Fredrik: Frågan gäller, såsom kammarens ärade ledamöter torde finna, huruvida vissa af järnvägstrafikstyrelsens embets- och tjänstemän skola vara försedda med bostäder eller icke. Ar 1877 aflät Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t af följande lydelse: »att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande om och till hvilken utsträckning tjänstebefattningar vid statens järnvägstrafik borde vara med fördelen af fri bostad, vare sig i statens egna eller förhyrda lokaler, förenade, samt derefter såväl i berörda hänseende, som i de med denna fråga sammanhängande öfriga omständigheter, i nåder meddela de föreskrifter, Kongl. Maj:t kunde finna vara för ändamålet tjenliga». På grund deraf meddelade Kongl. Maj:t föreskrifter, som också finnas intagna i Bil. 1 till statsutskottets betänkande. Dessa föreskrifter bestämma, huru många bostadslägenheter hvarje tjänsteman skall erhålla.

Riksdagen har således öfverlemnad denna sak åt Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t med anledning deraf meddelat de bestämmelser, som fastställt de bostäder, som dessa tjänstemän skola få. Under sådana förhållanden synes det mig icke vara lämpligt, att Riksdagen nu ifrågasätter en ändring uti en sak, som en gång är af Riksdagen beslutad och af Kongl. Maj:t tillämpad. Jag yrkar derföre afslag å utskottets förslag och bifall till den reservation

som vid denna punkt gjorts af utskottets ledamöter från denna kammare.

*Angående af-
ningsförmåner
för blifvande chef
och ledamöter i
styrelsen för sta-
tens jernvägs-
trafik.*

Friherre Klinckowström: Oaktadt statsutskottets till Första Kammaren hörande ledamöter med en sällspord enighet satt sig emot detta mom. d), hvilket, biträdt af samtliga ledamöterna af utskottet från Andra Kammaren, lyckats, troligtvis på den förseglade sedelns lotteri, komma till Riksdagens bepröfvande, så kan jag dock icke annat än inse det högst befogade i en så beskaffad anordning och beklagar endast, att icke detta moment införts i sammanhang med mom. a), hvarigenom det blefve underkastadt en gemensam votering, utan blott framkommit till Riksdagen i form af hemställan om en underdånig skrivelse, då jag ganska väl kan förutse, hvilken utgång frågan skall få, eftersom i detta fall båda kamrarna särskildt bestämma, om skrivelsen skall aflätas eller icke. Det är sedan lång tid känt, att dessa bostadsförhållanden vid statens jernvägsbyggnader gifvit anledning till mycket bekymmer och förfång. Det är väl mycket sant, att, på sätt den siste ärade talaren nyss nämnde, Riksdagen öfverlåtit till Kongl. Maj:t att fördela och bestämma maximiantalet rum för de olika tjänstemännen i kronans byggnader. Men det anser jag icke vara något hinder att Riksdagen nu kan ändra åsigt i detta fall, och, mine herrar, det är så mycket nödvändigare att börja ju förr dess hellre att utnönstra alla dessa boställsvåningar ur kronans byggnader, emedan vi annars snart komma i behof att uppföra nya byggnader för vinnande af nödig utrymme för jernvägstrafiken. Det var icke länge sedan den sista stora byggnaden för ganska betydliga kostnader uppfördes vid centralstationen, och snart hotas vi med att äfven der utrymme saknas för jernvägstrafiken just för dessa boställsvåningars skull. Vore det då icke mycket bättre att föreskrifva, att alla de tjänstemän, som kunde undvara jernvägstrafikens byggnader, finge mot hyresersättning söka sig bostäder annorstädes, och att endast de personer, som hade natttjänstgöring vid jernvägen, finge bostäder åt sig upplåtna i kronans byggnader? Det synes åtminstone mig vara mycket ändamålsenligare och skulle derigenom betydligt öka utrymmet inom dessa byggnader till fördel för jernvägstrafiken.

Det är på denna grund jag anhåller om bifall till detta mom. d) i den nu förevarande punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende på förevarande moment hemställt och sedan på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af Riksdagens år 1886 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1885.

§§ 1—3.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 4.

Lades till handlingarna.

§§ 5—7.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 8.

Lades till handlingarna.

§ 9.

Utskottets hemställan bifölls.

§§ 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo och bifölls statsutskottets den 23 och 25 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående restitution af stämpelafgift till delegarne i sterbluset efter kabinettskammarherren friherre Carl Otto Silfverschiöld.

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående handelsregister, firma och prokura samt angående tillägg till 15 kap. handelsbalken.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 23 och 25 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående meddelande af rättegångsfullmägt genom telegram.

Lagförslag angående meddelande af rättegångsfullmägt genom telegram.

Herr Bergström: Jag skall bedja att få rätta ett tryckfel å tredje raden, tredje stycket, der det heter, att »bevis derom skall af vederbörande tjenstoman vid ankomststationen meddelas å det utskrifna telegrammet»; det bör rättas till »å det utskrifna telegrammet».

Efter härmed slutad öfverläggning och sedan det anmärkta tryckfelet rättats, godkändes förevarande utlåtande.

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 23 och 25 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förändrad lydelse af § 40 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 2,06 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 28 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 4 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 7—9.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att statsutskottets utlåtande n:o 4 skulle företagas till afgörande vid det sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag.

Kammaren åtskildes kl. 2,34 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 31 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Biesert* till den 16 nästinstundande juni.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 7 a, med anledning af åtskilliga förslag angående de kongl. teatrarne;

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ersättning till förre fanjunkaren Carl Ulrik Bergstedt för omkostnader, dem han såsom innehafvare på lön af sergeantsbostället Luggavi n:o 1 i Örebro län fått vidkännas för boställets deltagande i ett vattenafledningsföretag;

n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af hospitalslägenheterna Åhus n:is 9 och 10 a i Kristianstads län;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter målaren Per Adolf Stockenberg från Sundsvall;

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Erska Öster- och Bergsgården i Elfsborgs län;

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en del af Tånga hed samt försäljningssummans användande till inköp af nytt skjutfält för göta artilleriregemente vid Remmene i Vestergötland;

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om egande- och dipositionsrätten till sådant under bruk skatteköpt hemman, till hvilket bruksegaren från åbon inköpt åborätten;

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående

försäljning af indragna militiebostället $\frac{1}{16}$ mantal Skälö i Kopparbergs län; samt

n:o 25, i anledning af väckt motion om befrielse för rusthållarne vid andra lifgrenadierregementet att bekosta exercisammunition;

På framställning af herr grefven och talmannen belöts, att de utlåtanden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragninglistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,35 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
